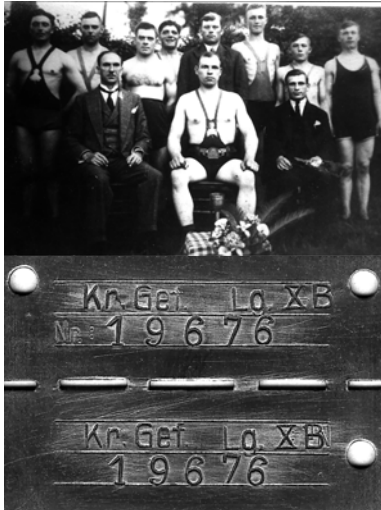

Balen tijdens de tweede wereldoorlog

Kamiel Mertens

SG Studium Generale vzw

SG-014

Mertens Kamiel “Balen tijdens de Tweede Wereldoorlog”

Balen, Studium Generale vzw, 2004;

756 pag; **360** illustraties z/w; formaat A4, softcover, ingenaaid.

ISBN 90-76967-14-8

(ISBN-conversie-01.01.2007= 978-90-14-1)

Prijs sinds 10 september 2004= **€ 50** (+verzendingkosten)

Over het boek

Hoewel in het verleden reeds tal van artikels gepubliceerd werden over diverse aspecten van de tweede wereldoorlog in de gemeente Balen (vooral dan door de Heemkring Balen), bestaat er tot op vandaag géén globaal boek waarin alle aspecten onder de loep genomen werden. Dat gaat nu veranderen, want sinds meer dan een jaar schrijven we aan het boek “**Balen tijdens de tweede wereldoorlog**”.

Dit onderwerp is uiteraard **zeer uitgebreid**: we bestuderen de demografische en socio-economische evolutie van Balen, de militie-toestand, de mobilisaties vanaf 01 september 1939, de Duitse invasie in België op 10 mei 1940, de 18-daagse veldtocht van het Belgisch leger van 10 tot 28 mei 1940, de krijgsgevangenen, de vrijwillige en verplichte tewerkstelling in Duitsland en elders, de ondergedokenen, de rantsoenering, de Boerenwacht, de Passieve Luchtbescherming, Winterhulp, de criminele gebeurtenissen en het na-oorlogse banditisme in de regio, het socio-culturele en verenigingsleven, de lokale (weekblad-)pers, de landbouwteeltplannen, de Nationale Landbouw en Voedselcorporatie, de handelingen van het gemeentebestuur en dito –administratie, de kolenschaarste, de epidemieën en de kindersterfte, de opeisingen, de inkwartieringen, de willekeurige aanhoudingen, het sper-uur, de gevluchte Russische krijgsgevangenen, de verduisteringsplicht, het tekort aan allerlei gebruiks- en verbruiksgoederen, de collaboratie, het verzet, de Duitse represailles, de wegvoeringen, de bevrijding door de Engelse troepen op 12/13 september 1944, de Belgische na-oorlogse repressie en epuratie... en nog zoveel meer. Bijzondere aandacht hebben we voor het **drama van Balen-Malou** waar aftrekkende SS-ers op 11 september 1944 zo maar **10 onschuldige burgers** uit hun huis plukten en vermoordden bij wijze van represaille.

We zijn van oordeel dat de jongere generaties recht hebben op de kennis van hun lokale geschiedenis, zeker over die onzalige jaren, die een onuitwisbare stempel gedrukt hebben op ons volk. Het doorgedreven onderzoekwerk in allerlei bibliotheken, musea en archieven, alsmede het ondervragen van tal van ooggetuigen, weerstanders, (nabestaanden van) collaborateurs... en de plaatsstudie, hebben zóveel documentatie en informatie opgeleverd dat zelfs in dit boek van **750 pagina's** niet alles kon opgenomen worden!.

Als u ook maar éne belangstelling hebt voor de tweede wereldoorlog in de Kempense gemeente Balen, móet u zich gewoonweg dit boek aanschaffen. U zult er eindeloos veel uren geboeid door worden!

Over de auteur: Kamiel Mertens

(°Balen, 1943) Maatschappelijk assistent, licentiaat vrijetijdsagogiek. Van 1969 tot 1975 professioneel en tot 1991 als vrijwilliger verbonden aan 'Jeugdcentrum Biesakker Balen vzw' en van 1960 tot 1991 secretaris van 'Speelpleinen Biesakker Balen vzw'. Van 1973 tot 2001 docent, respectievelijk hoofdbibliothecaris van het 'Hoger Instituut der Kempen' te Geel en stichter van Campinia Media vzw aan dezelfde hogeschool. In functie van voorgaande engagements schreef hij meerdere kronieken. Sinds 2001 leidt hij (als gepensioneerd vrijwilliger) de vzw Studium Generale te Balen en is als zodanig uitgever van diverse heemkundige en kunsthistorische werken.

Inhoud

Voor- & dankwoord

Terminologie

Historische inleiding WO-2 & Kalendarium

1. Duitse invasie in België - 10 mei 1940

1.1. Auteur "de Fabribeckers"

1.2. Auteur "Raoul Royaux"

1.3. Auteur "Willem C.M. Meyers"

2. Balenaren in het Belgisch leger

2.1. Mobilisatie van Balense mannen

2.2. Individuele lotgevallen

2.2.1. Stuurman Albert Bensch, verhaald door zoon Maurits

2.2.2. David Dierckx – uit het familie-archief

2.2.3. De veldtocht van Victor Geukens, volgens zoon Louis

2.2.4. Frans Gevers - oudstrijder en krijgsgevangene

2.2.5. August Mertens - oudstrijder en krijgsgevangene

2.2.6. Petrus Peeters (oudstrijder, krijgsgevangene, ondergedokene, weerstand)

2.2.7. Vader Swerts als soldaat, naverteld door zijn kinderen

2.2.8. Egied Wouters: een Balense officier in de 18-daagse veldtocht

2.3. De "CRAB"

Excursie: "Burgers op de vlucht"

3. Balen – het reilen en zeilen

3.1. Balen vóór, tijdens en na de oorlog: fotoselectie

3.2. Verenigingsleven in Balen

3.3. Openbare bibliotheek als "instrument van cultuur"

3.4. Demografie van Balen, 1940-1945

3.5. Onderwijs in Balen

3.6. "Leven met de bezetter", jeugdherinneringen van René Leynen

4. De bezetter en zijn daden

4.1. Wie waren die Duitse militairen?

4.2. Repressie van de bevolking door de Duitse bezetter

4.3. Bezetter waakt over de "vrije tijd" van zijn personeel

4.4. Jodenvervolging in België 1940-1944

5. Ooggetuigen – "het leven zoals het was"

5.1. Mathieu Bierkens: jeugdherinneringen

5.2. Julienne Pollet-Breugelmans: een "militaire familie"

5.3. Paul Delsupehe over zijn vader: oorlogsburgemeester Aloïs Delsupehe

5.4. Josfien Diels: jeugdherinneringen

5.5. René Gysen, in de herinnering van zijn zoon Walter

5.6. Dr. Frans Kemps: een huisarts in oorlogstijd

5.7. Gezin Peeters-Oeyen: een dodende bominslag

5.8. Vic Reynders: jeugdherinneringen

5.9. Victor Schepens: verplicht werken in Duitsland

5.10. Tanneken Schoofs: "Onze Dorus en ik"

5.11. Frans Van Genechten: jeugdherinneringen

5.12. Zusters Gasthuis Balen: oorlogsdagboek

5.13. Gezin Houthuys ondergedoken in de Malou

6. Oorlogsdagboek Eerw. Zusters van Hulsen

7. Ook dat is oorlog

- 7.1. Inkwartieringen en bijhorende opeisingen
  - 7.2. Overige opeisingen
    - 7.2.1. Motorvoertuigen
    - 7.2.2. Paarden
    - 7.2.3. Producten van landbouw en veeteelt
    - 7.2.4. Zowat alles kan opgeëist worden
  - 7.3. Papierschaarste
  - 7.4. Schaarse grondstoffen: non-ferro metalen
  - 7.5. Klokkenroof door de Duitsers
    - 7.5.1. Klokken van Balen – Sint-Andreas
    - 7.5.2. Klokken van Balen – Hulsen
  - 7.6. Rantsoenering en ravitaillering
- Addendum:** Evolutie van de kleinhandelsprijzen tijdens de oorlog

8. Buurgemeenten van Balen

- 8.1. Meerhout
- 8.2. Mol
- 8.3. Olmen
  - 8.3.1. Auteur Frans Smolders: Bevrijding van Olmen
  - 8.3.2. Zusters van Olmen: oorlogsdagboek
- 8.4. Leopoldsburg & Heppen
  - 8.4.1. Kamp van Beverlo
  - 8.4.2. Het bombardement van Pinksteren 1944
  - 8.4.3. Auteur Marius Louche: Bevrijding van Heppen en Leopoldsburg

9. Collaboratie – repressie - epuratie

- 10.2. Individuele “dossiers”
    - 10.2.1. Clément Dardenne, overleden in het concentratiekamp
    - 10.2.2. Vic Neels, weerstandsman & -leider
    - 10.2.3. René Ooms: ex-lid Geheim Leger
    - 10.2.4. Raymond Strubbe: ex-lid Geheim Leger
    - 10.2.5. Jozef Wouters: “gestorven voor het vaderland”
  - 10.3. Partizanen in actie: overval op dynamiettransport van P.R.B.
- Excursie:** “Geheim agent” François Beckers
- 10.4. Archieven Geheim Leger op De Most
- Excursie:** “1000 bommen en granaten”

11. Vallende vliegers en “life-line”

- 11.1. Life-line
- 11.2. De val van de Halifax in de Most op 22.06.1943
- 11.3. Geallieerde vliegtuigbemanningen gered door “groep Neels”

12. Pers en censuur

- 12.1. Case-study: Gazet van Antwerpen
- 12.2. Regio Mol – weekbladen

13. Balen politiek en bestuurlijk

- 13.1. Gemeenteraadsverslagen – een selectie 1939-1947
- 13.2. Gemeentebestuur - afkondigingen

14. Gemeentebestuur en “hogere overheden”

- 14.1. Provinciebestuur Antwerpen & Duitse overheden
- 14.2. Arrondissementscommissariaat van Turnhout
- 14.3. Gemeentebestuur Balen en diverse overheden
- 14.4. Feldkommandantur Turnhout

Excursie: "Wat een gemeentebestuur lijden kan"

15. Bloedige september 1944: het Malou-drama

- 15.1. Militaire omstandigheden - frontgebied
- 15.2. Wat gebeurde op 11 september 1944 in de Malou?
- 15.3. De slachtoffers van 11 september
- 15.4. Overlevende Victor Geypen vertelt
- 15.5. Getuigenis van Mina Hus
- 15.6. Andere getuigenissen – interviews
- 15.7. Politieel onderzoek en justitiële actie
- 15.8. Commissie van Onderzoek naar Oorlogsmisdaden

16. Oorlogsgebeurtenissen in Balen

- 16.1. Verslag gemeentebestuur aan provinciebestuur
- 16.2. Verslag rijkswacht over neergestorte V.1.
- 16.3. Verslag politiecommissaris aan burgemeester

17. De Engelsen in Balen

- 17.1. Georges Black
- 17.2. Tom Potts
- 17.3. Captain Taylor

Excursie: "Krijgsgevangenenkampen voor Duitsers in België, 1945-1948"

18. De Vrede wenkt

- 18.1. Van criminele zaken en kwade feiten
- 18.2. Op de foto met de bevrijder
- 18.3. Vredestoet zondag 09 september 1945
- 18.4. De naweeën van WO-2: de koningskwestie
- 18.5. Monument voor de Balense gesneuvelden

Bijlagen

- B1. Bibliografie
- B2. Lijst der gemobiliseerden
- B3. "Ontslagen" krijgsgevangenen
- B4. Gevluchte burgers
- B5. Landbouwers – nog in militaire dienst
- B6. Oorlogsrecht
- B7. Oorlogsslachtoffers
- B8. Geheim Leger – Brigade Balen (V. Neels) – ledenlijst
- B9. Selectie "krantenkoppen" uit oorlogstijd